

մեծաքանչ... և նշանակերտ զեղօք,,
զարդարեալ է,,:

Ուղղ. և կրկնուած է “այսուհետեւ,,
և էն. “դեղօք,,. որպէս թէ ի դեղազործ
պատկերի:

Էջ 108. տող 15 “Եւ որչափ երեւի
տկար մարմնով քան զնոսա եւ ուժով,,:

Ուղղ. “Նուազ կամ պակաս ուժով,,:

Էջ 108. տող 20. “Արդ՝ եթէ ի սոյն
յօնացոյք և ի նոսին թեւակոխեսցուք զան-
ձինս մեր, կարեմք իմանալ զԱստուած և
ճանաչել,,:

Ուղղ. Խորհեսցոյք. մտածելով և խոր-
հելով կարելի է իմանալ և ճանաչել զԱս-
տուած:

Էջ 111. տող 6. “Բայց նախ զայս
գիտացուք, եթէ ամենայն իրք՝ որ յօղեալք
են, զատ և որի: ի միմեանց բնութեամբքն
իւրեանց,,:

Ուղղ. “Որիչ եւ ի միմեանց,,:

Էջ 115. տող 8. “Զի յորժամ ընդ
ծագել արեգականն թագոյն ելանիցէ, և
արեան և կայծական նշանակ ունիցի ձու-
ռագայթիւրք ըստ փոփոխմանց խստաշունչ
օդոցն,,:

Ուղղ. “զնառագայրիչք,,:

Էջ 115. տող 17 “Եւ յորժամ շուրջ
բակ ունիցի լուսինն ամպոց, և ունիցի
մոայլ զարեգակն ամպոց՝ շուրջ բազումք
յօղոց յերկիր առաքին, կամ զարամուր
փքոց և դառնաշունչ բքոց ամբոխելոց
յայտ առնեն,,: Ուղղ. “և ունիցի մոայլ
արեգակն (“զ,, ամնուած է “մոայլ,, ի
չ էն. ամպոցն կրկնութիւն նախընթացին)
... (“փքոց,, որ կը կրկնուի. ջնջելու է)
և դառնաշունչ բքոց,,:

Ըստ այսմ կ'ունենանք պարբերութիւնն
այս ձեւով. “Եւ յորժամ շուրջ բակ ու-
նիցի լուսինն ամպոց, և ունիցի մոայլ ա-
րեգակն, շուրջ բազումք յօղոց յերկիր
առաքին, կամ զարամուր և դառնաշունչ
բքոց ամբոխելոց յայտ առնեն,,:

Հ. Գ. ՆԱԽԱԳԵՏԵԱՆ

Շարայարեղի

Գ.ԻՏԱԿԱՆՆԻՐ

ՄԱՐՏԻՆՈՅ

ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Ժ. — Գարրիէլ Շաշարեան Հայկոյի:

Սա ծնաւ Հալէպ յամին 1811. աշակեր-
տութիւնն ըրաւ Զմմառու վանքն և եղաւ
միաբան նոյն վանաց: Գրիգոր Պետրոս Ը.
պատրիարք Տան Կիլիկիոյ՝ ընտրեց և հաս-
տատեց 12 մայիս 1856 Արքեպիսկոպոս
Մարտինոյ. և նոյն տարին 13 մայիս
ձեռնադրեցաւ նոյն Հայրապետէն ի Զմմառ
մեծահանդէս շքով: Իր վիճակն երթալէն
ետեւ՝ հաւանութեամբ և ձեռնտուութեամբ
նոյն Պատրիարքին ըրաւ ինչ ինչ բարե-
կարգութիւններ. նաեւ բաւական որոգու-
թիւններ: Եթէր տարի և ութ ամիս վա-
րեց իր նուիրական պաշտօնն և հանգեաւ
ի Տէր 1 յունուար 1863 և թաղեցաւ իր
նախորդաց շիրմերուն մէջ:

ԺԱ. — Մեղոն Գ. Նազարեան Մարտինի:

Ծնեալ ի Մարտին 8 հոկտ. 1830, ա-
շակերտեցաւ ի վանս Զմմառի վեց տարի,
և ետքէն առաքեցաւ Հոովմ Ուրբանեան
զպրոց. ընտրեցաւ արքեպիսկոպոս Մար-
տինոյ Գրիգոր Պետրոս Ը. պատրիարք
Տան Կիլիկիոյ, որ և հաստատեց զինքը
30 դեկտ. 1863ին. իսկ ձեռնադրութիւնը
կատարեցաւ նոյն Հայրապետէն ի Զմմառ
5 մայիս 1864: Դարձաւ իր վիճակն և
կառոյց նոր եկեղեցի մը յանուն Ս. Յով-
սեփայ Աստուածաձօր, վարեց իր պաշտօ-
նը երեսուն և վեց տարի: Ժամանակ մը ե-
ղաւ նաեւ Առաքելական պատրիարքական
փոխանորդ և պարապոթեան աթոռոյ,
Գրիգոր Պետրոս Ը. պատրիարքին մա-
հուանէն ետեւ: Հանգեաւ ի Տէր ի Մար-
տին 11 նոյեմբ. 1900 և թաղեցաւ իւր
նախորդաց շիրմին մէջ:

ԺԲ. Յոսիկի կիշիւան Մարտիկցի,

Դիւնուհն եղաւ ի Մարտին 2 մարտ 1844: Աշակերտեցաւ ի վանն Զմմաութ, և եղաւ միաբան նոյն վանաց. ընտրեցաւ ի Յոլոս Պետրոս ԺԱ. պատրիարքէ Սիւնհո-դոսով վիճակակից եպիսկոպոսաց: Հաս-տատեց զինքը Առաքելական Աթոռը. ձեռ-նադրեցաւ և կարգեցաւ արքեպիսկոպոս Մարտինոյ նոյն Հայրապետէն 9 յուլ. 1902 որ և կը վարէ իր վիճակը մինչեւ ցայսօր:

Մարտինոյ Արքեպիսկոպոսները՝ Մեկ-գոն թասապատեանէ սկսեալ՝ կ'ընտրուէին և կը հաստատուէին Առաքելական Աթոռէն Հոռովմայ, և կը ձեռնադրուէին անոր հրա-մանաւ՝ Հայ Ժիսի կաթողիկեայ առաջ-նորդներէն՝ ինչպէս ինքն Մեկգոն: Մար-տիրոս՝ եպիսկոպոս էր Ամդայ, և ապա Ս. Աթոռէն հաստատեցաւ արքեպիսկոպոս Մարտինոյ: Մեկգոն Մարգար ճշդիւ իւր առաջին նախորդին պէս ընտրեցաւ և հաս-տատեցաւ. նա գոնուեցաւ Հալէպ Ս. Աս-տուածածին եկեղեցին գումարուած ժո-ղովքին մէջ յամին 1740 յորում Յակոբ Հալէպի, Մեկգոն Մարգար Մարտինոյ և Սահակ Քիլիսի առաջնորդը՝ միաբանք ընդ երիցանց, կղերիկոսաց և ժողովրդեան ըն-տրեցին պատրիարք ազգին իւրեանց զԱր-բահամ վարդապետ արքեպիսկոպոս: Ա-ստնք խորհրդական ատենին խօսքերն են. դարձեալ կը յաւելու նոյնը. « Այս այս (Արբահամ) ... կարգեցի այժմ վարիչ պատրիարքական եկեղեցւոյն գրեւոր ի վեր, որոյ ընդ իշխանութեամբ են երեք եպիսկոպոսք, որք յայտնի և համարձակ դաւանին զուղիղ հաւատս». և այս երեք եպիսկոպոսներն են Յակոբ, Մեկգոն և Սահակ: Եւ երբ յետ ժամանակի դժուա-րութիւններ ելան իրաւարանական՝ Մեկ-գոն Մարգար եպիսկոպոսին և Արբահամ Պատրիարքին մէջ, Ս. Աթոռը հաստատեց սորա իրաւունքը Մարտինոյ Աթոռոյն վը-րայ, և այնուհետեւ չեղաւ դժուարութիւն: Իսկ Մարտինոյ արքեպիսկոպոսին ընտ-րութիւնն և հաստատութիւնը կ'ըլլար ա-

ռաջուան պէս Հոռովմէն և ձեռնադրութիւ-նը կիլիկիոյ պատրիարքէն: Բայց երբ Յովակիմ Արքեպիսկոպոս թաապաւ՝ ինք-նագլուխ իրեն օգնական եպիսկոպոս ձեռ-նադրեց Տուրքայի տիտղոսով Աշակերտցի Բարաղամ վարդապետը, Գրիգոր Պետրոս Զ. պատրիարքը չհանցաւ: Բանակցու-թիւններ եղան և Ս. Աթոռն Առաքելա-կան հաստատեց Բարաղամը՝ անուամբ Ար-քեպիսկոպոսի Եղեսիոյ և իրաւամբ յա-ջորդութեան Աթոռոյն Մարտինոյ: Յովա-կիմ Արքեպիսկոպոսի մահուանէ ետեւ յա-մին 1836 նստաւ Բարաղամ նոյն Աթոռը՝ բայց ծնրացած ըլլալով երկու տարին չը-կատարած պէտք ունեցաւ օգնականի, զոր տուաւ իրեն Ս. Ժողովը 29 յունու. 1838 քարհանութեամբ Ս. Քահանայապետին, որ յանձնեց պատրիարքին կիլիկիոյ անոր ընտրութիւնը. Գրիգոր Պետրոս Զ. ընտ-րեց զՅովակի վարդապետ Փարբայեան միաբան Զմմաութ, տուաւ հաստատութիւնն և ձեռնադրեց նոյն տարին 15 Յուլիս: Գը-նաց մորիծայ եպիսկոպոսն ի Մարտին և քանի մի ամիս վերջ մեռաւ Բարաղամ արքեպիսկոպոս 28 դեկտ. 1838:

Այնուհետեւ Մարտինոյ Արքեպիսկոպո-սաց ընտրութիւնն, հաստատութիւնը և ձեռնադրութիւնը անց պատրիարքին կի-լիկիոյ. զի յետ Յովակի Փարբայ արքե-պիսկոպոսի՝ նոյն կերպով կարգեցան Գար-րիէլ Շաշաթեան և Մեկգոն Կազարեան արքեպիսկոպոսներ:

Ապա նոր կարգադրութեամբ ընտրու-թիւնը կը պատկանի եպիսկոպոսաց, պատ-րիարքական սինհոդոսին հաստատութիւ-նը՝ Ս. Աթոռին, իսկ կարգումը և ձեռ-նադրութիւնը պատրիարքին կիլիկիոյ, որ և արդ հասարակ է ամեն թեմերու հա-մար, և նոյն է այժմու կանոնական կար-գը: Կայ նաեւ յառաջ և զկնի կղերի և ժողովրդեան բարի վկայութիւնը քանի մը ընտրելի անձանց վրայ:

Մարտինի կաթողիկեայ հայոց թեմն անձուկ էր առաջ, և նոյն նահանգէն դուրս՝ շատ քիչ տեղ կը բովանդակէր իր մէջ. վերջէն առաւել եւս ընդարձակեցաւ, զի

արդ կը պատկանի իրեն Մարտինի սան՝ ճագն ամբողջ, Տէյր-էլ-Ջօր սանճագին էփրատայ արեւելեան կողմը գտնուող բուլոր քաղաքները, Մուսուլի վիլայէթը, իսկ Պաղտատի և Պասրայի Գաւառները՝ մինչեւ ցնոր կարգադրութիւն կը տնօրինուին պատրիարքական Գործակալութեամբ, թէ և ասոնք եւս սահմանուած են միայլ մասն վիճակին Մարտինոյ։

Մարտին չունի կղերանոց սեպհական, կոչում ունեցողք ընդհանրապէս Զմմառ կ'երթան. բայց նաեւ Մարտինոյ մէջ առանձնական կրթութեամբ քահանայութեան հասնողներ կան։

Ինչպէս տեսանք, հայ կաթողիկեայք ունին Մարտինոյ մէջ երկու եկեղեցի՝ մին Ս. Գէորգ աթոռանիստ որ առաջ կ'անուանուէր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, երկրորդ Ս. Յովսէփ Աստուածահայր նորաշէն։

Մարտինէն վերջ Հայ կաթողիկեայք նըշանաւոր տեղն է թէլէրմէն մեծ գիւղն, որոյ բնակիչք առ հասարակ հայ կաթողիկեայ են, կրօնասէր և չարքաշ անձինք. ունին եկեղեցի Ս. Գէորգ որ ուխտատեղի է։ Այս գիւղը չորս ժամ հեռու է Մարտինէն դէպ հարաւ։

Մարտին քաղաքը շինուած է Մասիս լեռանց մէկ գլխաւոր զառիվայրին վրայ՝ ամփոթատրոնի ձեւով, տները մէկ մէկու վրայ շինուած են աստիճանաձեւ, կը սկսի ընդարձակ դաշտին սկիզբէն և կ'ելլէ լեռնի վեր դէպ ի գագաթն, ուր կայ ամրոցը՝ հինաւորեց հզօր դիրքերէն մին, որ կը ջրըջապատէ լեռան գլուխը. ժամանակին հըռչակուած էր իբր անառիկ։ Քաղաքն եւս ունի շրջապատ պարիսպ լեռան ստորոտն, որ արդ աւերած է տեղ տեղ։

Մարտինի մօտ է Ս. Վառպառայի աւերակ վանքը, և դէպ հիւսիս լեռներու վրայ Միսքի գիւղին քով կայ տեղ մը որ կ'անուանի Տեսնո տէրէ, յորում կը գտնուի աւերակ վանք մը Ս. Յովհաննէս. այս երկու վանքերու մէջ հայ կաթողիկեայ քահանայք կը պատարագեն մերթ բնդ մերթ։

Քաղաքին առջեւ բաց ի թէլէրմէնէ կան ուրիշ քանի մի ասորի գիւղեր, ինչպէս Տէր-Չաֆարան, աթոռ պատրիարքին Ասորոց Յակոբիկեանց, Կեօյիէ, Աքրաս համէի Մեհնարիէ, Գաղղմարս և Պրեհպիյ. որոնց մէջ կան իբր 500 տուն Յակոբիկ, 120 տուն կաթողիկեայ, և 40 տուն բողոքական. ընդհանրապէս ասորի են։

Հարաւային արեւելեան կողմը կը գտնուի Մծրին (Նուսէպին) Գազան. յառաջագոյն գաւառին մեծ քաղաքն էր Մծրին. իսկ այժմ աւան է գաւառակին, Հոս փայլեցաւ Ս. Յակոբ Էպիսկոպոս քաղաքին, մեծահոշակ վարդապետ և պարծանք միջագետքայ։ Այս քաղաքը թէեւ աթոռ է Գայմազամի, բայց չունի իր նախկին պայծառութիւնը։

Դարա, նոյն գաւառակին մէջ, Մարտինի հարաւային արեւելեան կողմը խապուրի վտակաց միոյն վրայ կառուցուած. հին ժամանակ երեւելի քաղաք էր, որուն շուրջը նշանաւոր դէպքեր անցան և ծանր պատերազմներ մղուեցան Մեծին Յուստինիանոսի և անոր յաջորդաց Յուստինեայ և Տիբերի ժամանակ։ Պարսից խոսքով թագաւորը պաշարեց զայն Հերակլի իշխանութեան միջոցին. տարի և կէս տեւեց պաշարումը և հուսկ ապա ատին Պարսիկք քաղաքն, և խոսքով այնչափ երկայն դիմակաւութեան համար սաստիկ զայրանալով՝ սրակոտոր ըրաւ բնակիչները, կործանեց պարիսպը և հիմն ի վեր տապալեց ամրութիւնները։ Այնուհետեւ անշքացաւ այս հոյակապ քաղաքը, բայց մինչեւ հիմայ անոր աւերակաց մէջ կան մեծաշէն եկեղեցեաց աւերակներ, արձանագրութիւնք, կիսաւեր քարափոր շէնքեր են։ Այս գիւղացած տեղւոյ մէջ կը բնակէին իբր 200 Հայք, որոնք միացան ընդ կաթողիկէ եկեղեցւոյ յամին 1856. Մարտինոյ արքեպիսկոպոսին իշխանութեան ներքեւ՝ որ կը խնամէ իրենց հոգեւորական պիտոյքը քահանաներ առաքելով նաև անոնց, որ Մծրին կը գտնուին։

Ճէգրիէ քաղաքաւանն արեւելեան կողմն է, Տիգրիսի արեւմտեան եզերքը, որ կը

ըրջապատէ գայն գրեթէ շուրջանակի, Հին ատեն կը կոչուէր Զապտա կամ Պէզապտա, Կորդուաց Եսթնէն թագաւորին աթոռը՝ զոր սպաննեց Տիգրան, զի դաշնակցութիւն դրած էր Լուկուլլոսի հետ։

Ճէզիրայի և Մարտինոյ միջոցը կը գրտնուին թուր Ապտին լեռները. որ կը կոչուի եւս Ճէպլէ թոր. այս գաւառին աւանն է Միտեաթ՝ Մարտինի արեւելեան կողմը. բազմաթիւ են ասորի Յակորիկը, որը ունին երեք եպիսկոպոսարան՝ Միտիաթ, Ահէլին և Մար-Մէլէն։ Մակաւաթիւ են կաթողիկեայք՝ ի մասնաւորի Միտիաթ, ուր կը գտնուին նաեւ քանի մի Հայք, որ Մարտինէն գաղթած են։

Մարտին քաղաքին հիւսիսային արեւելեան կողմը կը գտնուի Սաուր գաւառակը, յորում Բրդաց երկու հարիւր գիւղերու կարգը կը յիշուին Սաուր աւան, Բեյրան, Զոսեհի, Թգիան, Այ-Բեյհ, Գորգ-Տէրէկ, Բրֆար-Ճառոյի, Ամոտա, Խաւթոնար, Խանի-Բեհ, Տէրէյի և այլն, որոնց մէջ քանի մը հարիւր տուն հայ կայ. իսկ կաթողիկեայք սակաւ են և ցրուեալ։

Տէրիկ քաղաք կը գտնուի դէպ արեւմտեան հիւսիս, ուր կը բնակին Գուրդը և Հայք, զլիսաւոր աւանին մէջ կան եւս կաթողիկեայ Հայք քանի մի հարիւր անձինք, որոնք ունին եկեղեցի Ս. Աստուածածին. ժողովրդապետը կու գայ Մարտինէն, և կը փոխուի ամեն երեք տարին անգամ մը։

Հարաւային արեւմտեան կողմը կայ Վէրան-Շէհը (կոստանդիա կամ Վաղէնտիա) և Բաա-էլ-Այն (Թէսթիա կամ Թէոդուպոլիս) երկուքն մէջ եւս կը գտնուին հայ կաթողիկեայք։ Վէրան շէհը կայ ժողովրդապետ, որ Մարտինէն կ'առաջուի։ Այս երկու քաղաքներ թապաւորի վրայ են և կը ծաղկին հետզհետէ։

Նոյն գետն ի վար յիշեալ քաղաքաց հարաւակողմը կը գտնուի Թէլ-Կաուրան, որ Վարդանայ աշխարհագրութեան մէջ կը գրուի «Աւարդ՝ Թլկուրանն»։ 1186ին կ'իշխէր այստեղ Արիւծ անունով բարեպաշտ իշխան մը, թլկուրանցի էր նաեւ

Թովհանէս Ժ. Կաթողիկոս Սոյ, որ նըստաւ 36 տարի [1489-1524]։

Մարտինի աթոռոյն կը պատկանի նաև Մուսուլ, հին Նինուէ, ուր կը գտնուին մէկ երկու հարիւր տուն հայք, որոնք ունին նորաշէն եկեղեցի։

Պաղտատի և Պասարայի նկատմամբ հարկ չէ այժմ խօսիլ, քանի որ տակաւին չեն յանձնուած Մարտինի։

Վերը նշանակուած երեք զլիսաւոր ժողովուրդներէն զառ՝ կան նաեւ Բաղդէացիք և Լաւոնք սակաւ թուով, որոնք ունին իրենց վրայ առաջնորդ և վերակացու։

Լուսաւորչականք Մարտինոյ գաւառին մէջ չունին առանձին առաջնորդ, այլ մեծաւ մասամբ կը վերաբերին Տիարպէթրի, մաս մը Պիթլիգի, և հարաւակողմերը Ուրֆայի։ Իսկ Պաղտատ ուրոյն առաջնորդութիւն է Պասարայի, Խոււնայի, Գերգուքի, և 3-400 անձ կաթողիկեայ են. ասոնք ևս ունին եկեղեցի յանուն վերափոխման Ս. Աստուածածին։

Ինչպէս ըսինք, Մարտինոյ պատմական գաւառը հին ատենը կը գոչուէր Միգտոնիա, և կը պարունակէր իր մէջը նաեւ Ադիարենաց երկրին մէջ մասը։ Մարտին կամ Մարտէ քաղաքը կառուցեց է Պարթեւաց Արշակ Ե. Թագաւորը Մասիս (Ճիւտէ) լեռանց մէկ նշանանաւոր բարձունքին գագէջն, և Մարտին անուանեցաւ այս քաղաքն, որովհետեւ Արշակ հոն բնակեցուց Մարտէ անուամբ ժողովուրդ մը, նոյն կոչմանն։ Այս ազգէն սերած են Եզրիւրք, որ կը բնակին Մասիս լեռանց վրայ, եւս և Շէմսինները կ'ըսուի՝ որ մաս մ'եւս գնացած կամ տարուած են Լիբանան, որ եղած է վեցերորդ դարուն վերջերը կամ հոթներորդ դարուն սկիզբները. և Պարսից թագաւորներն են զիրենց հոն բերդները, որ նուաճեն Լիբանանու լեռնորդները։ Նոյն թագաւորներէն Խոսրով անուանեց է Խոսրովիա Լիբանանու հիւսիսային մասը, որ շատ աւելի ընդարձակ էր հիմակուան Քէսրուանէն, Մարտէները բաւական զօրացան նոյն կողմերը որդուց յորդի. բայց ետքէն կայ-

սերը յունաց հանեցին Լիբանանէն, Դա-
մասկոսի Արար խալիֆայից հետ կռուած
դաշանց համեմատ ե փոխադրեցին ի
Տրաքիա կամ ի Կիլիկիա Տրաքեան. և
Ֆիաքին ժամանակ մը նոյն կողմերը:

Մարտինի քաղաքն և գաւառը կը բնա-
կին հիմա Սիւննի մահմէտականը, նաեւ
քրիստոնեայք՝ Հայք, Ասորիք և Քաղզէա-
ցիք, կան եւս Շէմսի, Կէպրի և Եզրիտի
ցեղերը, որ կ'երկրպագեն արեւու, հրոյ
և դիւի:

Մետասաներորդ դարուն սկիզբէն տի-
րեցին այս երկիրներուն Պէնի Մրուան ա-
նուանեալ Քուրդ իշխանը՝ ութսուն տարի՝
(1001 - 1085) վեց պետաց յաջորդու-
թեամբ:

Պէնի Որթոք Թիւրքմէն ժամանակ մ'Ե-
րուասաղէմ Թագաւորելէն ետքը, երբ
Փաթմայեան ըսուած Եզրիպտոսի ամիրայք
զբաւեցին նոյն պետութիւնը՝ Պէնի Որթոք-
ները ընկրկեցան Միջագետք. և վանելով
Պէնի Մրուանները իրենց տիրեցին Տիար-
պէքերի և Մարտինի յամին 1087. և ի-
րենց իշխանութիւնը տեսց ինչէ և 1408,
և նոյն տոհմէն յաջորդեցին քսան և չորս
պետք: Այս իշխանաց հզօրագոյնն էր Էլ-
Հազի, որ կը կոչուէր իշխան Մարտինոյ:
Սա յամին 1118 առաւ Հալէպ քաղաքն
և իշխեց ցամա 1122:

Յամին 1390 առաւ Լէնկ-թիմուր եր-
կայն և սաստիկ պաշարմամբ Մարտին
քաղաքը. ժամանակ մը իր գաւառապետ-
ներն իշխեցին, բայց երկայն չտեսց Թի-
մուրեանց տիրապետութիւնը, զի Ագ-Գո-
յանլու Թիւրքմէն տոհմին պետը Օսման
1411 ին տէր եղած էր Տիարպէքերի և
Արդնոյ. 1418ին առաւ նաեւ Երզնկան,
և տարածեց իր պետութիւնը մինչև Պոն-
տոս: Առաւ ապա Մարտինն և իր Չամդա
որդին կուսակալ դրաւ հոն, որ ապա յա-
ջորդեց հօրը:

Շահ Իսմայէլ որդի Շէյխ Հայտարայ
որդոյ Շէյխ Սէյֆայ գրաւեց այս երկիր-
ները 1502ին, շատ մը իշխեցողներ հո-
ղաթաւալ գլորելով:

Բայց իրմէ հզօրագոյն Սուլթան Սէյիմ

մշտայադթ ինքնակալն Օսմանեան՝ Չալտ-
րանու շքեղ յաղթութեամբն առաւ Ամդայ
և Մարտինի գաւառներն և ուրիշ շատ
տեղեր:

Ա. Վ. ԱՐԻՓՍԱՆԻՐԵԱՆ

ԼԵՈՐԱՐՏԻ

ԳԵՂԵՑՈՒՆ ԿԵՆՁ ՄԸ ԿԵՆԴԱՄԱ-

ԳՐԻՆ ՎՐԱՅ՝ ԲԱՆԵՐԱԿՈՒԱԾ

ՆՈՅՆԻ ԳԵՐԵՋԱՄԱԿԱՆ ԾԵՆՍԱԿԱՐԱՆԻ ՎՐԱՅ

Այդպէս էիք. արդ գեանին

Տակ չու փոշի՝ ես, կըմայիք:

Ռսկերներուն, տիղմին վրայ

Անշարժօրէն գեոեղուած,

Լուս ե մուշ, զէ՛տ ժամանակի թրջանքին,

Յիշատակի՛ լոկ և ցաւի պահպան՝

Այն անուշիկ նայուածքն որ զոյ պատճառեց

Երբ՝ ինչպէս արդ կը թռի՝ պի՛շ անքըթիթ

Ռսկի վրայ յառեցաւ:

Այն շուրթն՝ որմէ կարծես՝ զերդ լի սափորէ՛

Հնչաւանքը դուրս կը զեղու,

Այն պարանոցը՝ երբեմն

Ըզմանքերով պաշարուած.

Այն սիրակաթ ձեռքն՝ որ ըստէկ մէկ որ ալ

Երկնցաւ՝ զգաց իր սեղմած ձեռքը սառոյց.

Եւ ծոցն՝ որմէ յայտնապէս

Տըժգունութեամբ ներկուեցաւ զէմքը մարդոց,

Եղան երբեմն. արդ տիղմ, ոսկր եւ. կը ծածկէ

Քար մը տեսիլը քըմնելի և աշխարհ:

Հակառակորդն այս վիճակին՝ կ'ենթարկէ

Ո և է զէմք որ երեւցաւ մեր միջեւ

Կենդանատիպ նըմանութիւն երկնցին.

Յաւերթական խոր խորհուրդ մեր էութեան:

Այսօր աղբիւր անպատում

Բարձր, անասման մտածութեան, յոգեբու,

Կը զըշխոյէ գեղեցկութիւնն, ու կարծես՝

Իրբը նըշլլ, մ'՝ արժակուած

Անմահական բնութենէ

Այս աւակին վրայ՝ կու տայ

Մահկանացու վիճակին

Նըշլան և յոյս ապահով

Գերմարդկային բախտեւ:

Բարենշիւթ թագերու,

Եւ ոսկեղէն աշխարհներու. վաղն ոչինչ

Մէկ գօրութեամբ կը դառնայ

Ջաղաթորմի, գարշատեսիլ, նոզկալի

Այն որ եղաւ ճիշ առաջ

Հրեշտակային զէմք մը քրեթէ, և իրեն՝